

РУСКО КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ У СРБИЈИ

Издавач:

Центар Руског географског друштва у Србији
Војвођанска 1, Земун, Београд

За издавача:

Душан Бајатовић, председник Савета
Центра Руског географског друштва у Србији

Уредник:

Др Мирољуб А. Милинчић

Рецензенти:

Др Стеван Станковић, професор емеритус
Др Дејан Филиповић, редовни професор

Редакција:

Др Данијела Вукојичић	Др Иван Новковић
Др Мирјана Гајић	Душан Ристић
Др Драгица Гатарих	Др Сања Смиљанић
Др Јасмина Јовановић	Др Нина Ђурчић

Техничка редакција:

Др Драгица Гатарих, Владан Ђрбовић, Оливера З. Дуњић,
Урош С. Дурлевић, Урош В. Милинчић, др Мирољуб А. Милинчић,
Борис С. Пејић, Јулија Сопилњак

Штампа:

ЕСПИ студио, Александровац

Тираж:

300

© ЦЕНТАР РУСКОГ ГЕОГРАФСКОГ ДРУШТВА У СРБИЈИ, 2020. Ова публикација се не сме умножавати, фотокопирати и на било који други начин репродуковати, ни у целини, а ни у деловима, без писаног одобрења издавача.

РУСКО КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ У СРБИЈИ

Центар Руског географског друштва у Србији
Београд, 2020.

Лексикон „Руско културно наслеђе у Србији”

Резултат рада на пројекту финансираног од стране Руског географског друштва „Выявление и изучение российского историко-культурного наследия в Республике Сербии”.

Пројекат реализован по Уговору № 28/2018. од 1.8.2018. године.

САДРЖАЈ

Садржај	V	Списак скраћеница	IX
Предговор	VII	Списак аутора	XI

НЕМАТЕРИЈАЛНО КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ

Волошиново	17	Руско-српско-хрватско-словеначки клуб	22
Врбовско	17	Правни факултет у Суботици	23
Ковилово	17	Руски научни институт у Београду	23
Руско Село	17	Руско археолошко друштво	24
Парк „Александров”	18	„Ново време”	24
Србима посланица из Москве	19	Руски локал „Казбек”	25
Московски лазарет	19	Хор кубанских козака у Нишу	25
Руски конзулат у Призрену	19	Непознати руски монах и Свети Сава	25
Руски санаторијум у Панчеву	20	Песма „О војнику Петји”	25
209. Богородски пук	21	Петар Иљич Чајковски и Срби	26
Први руски кадетски корпус	21	Повеља захвалности руских избеглица	26
Прва руско-српска девојачка гимназија	21	Свети кнез Александар Невски	26
Дани руске салате у Панчеву	22	Фјодор М. Достојевски о Србима	27
Одбор Друштва за културну сарадњу	22		

МАТЕРИЈАЛНО КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ

Војничка руска црква	31	Споменик Пушкину	41
Калмички будистички храм	31	Споменик борцима Црвене армије	41
Манастир Св. царствених мученика	32	Споменик на Расини	41
Првобитни храм Св. Александра Невског	32	Споменик Григорија Стј. Шчербине	42
Руска спомен-црква	33	Споменик мајору Ткаченку	42
Храм Св. Александра Невског	33	Споменик у Лештанима	43
Храм Св. Јована Богослова	34	Споменик руским и српским војницима	43
Храм Св. Тројице у Београду	34	Споменик руском пилоту	43
Црква Св. Архангела Михаила	35	Споменик Славку Параменкову	44
Црква Св. Тројице	35	Споменик совјетским ратним ветеранима	44
Гробље ослободилаца Београда	36	Споменик „Голгота”	45
Иверска капела	37	Споменик у Рошцима	45
Меморијални споменик Руске славе	37	Споменик у Трбушанима	45
Руски некропољ	38	Споменик на жел. станици „Фабрика”	45
Руско гробље	38	Споменик црвеноармејцима на Љубићу	46
Спомен-комплекс у Суботици	39	Споменик црвеноармејцима Ротонда	46
Спомен-обележје у Зајечару	39	Споменик црвеноармејцима у Врбасу	46
Костурница црвеноармејцима	40	Споменик у Белој Цркви	47
Руски гробови	40	Споменик у Лазарици	47
Руски споменик код Великог Извора	40	Спомен-костурница у Ритопеку	47
Спомен-парк на Багђашу	41	Спомен-чесма у Белом Потоку	48

ЉУДИ

Аверјанов Петар Иванович	51	Вершчагин Александар Александрович	58
Адамович Борис Викторович	51	Виноградски Сергеј Николајевич	58
Андросов Василиј Михајлович	51	Вороњец Константин Петрович	59
Ањичков Јевгениј Васиљевич	52	Востоков Владимир Игнатијевич	59
Артамонов Виктор Алексејевич	52	Гиљфердинг Александар Фјодорович	60
Архипова Надежда Николајевна	53	Гребеншчиков Олег Сергејевич	61
Багенски Сергије	53	Грицкат Радуловић Ирена	61
Баумгартен Вилхелм Фјодорович	54	Гушчин Стеван Георгијевич	62
Билимович Антон Дмитријевич	54	Демидова Аурора Павловна	62
Бурјузов Сергеј Семјонович	55	Демченко Григориј Васиљевич	63
Биценко Андреј Васиљевич	55	Дјупон Јулијан Љвович	63
Бучин Александар Димитријевич	56	Егер Константин Константинович	64
Вагнер Јуриј Николајевич	57	Жардечки Вјачеслав Сигизмундович	64
Вандровска Јелена Владимировна	57	Жданов Владимир Иванович	64
Врбовски Виктор Викторович	57	Загородњук Владимир Павлович	65

РУСКО КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ У СРБИЈИ

Зелински Владимир Павлович	65	Пио-Уљски Георгије Николајевич	93
Златоверховников Владимир	66	Погодин Александар Љвович	94
Злотковић Ђорђе	66	Подерегин Игњатије Петрович	95
Зоболотњиков Владимир Васиљевич	66	Подерегин Надежда Игњатијевна	95
Игњатовски Александар Јосифович	67	Пољаков Павел Сергејевич	96
Иљин Иван Александрович	67	Пржевалски Михаил Алексејевич	96
Јастребов Иван Степанович	68	Прицкер Анатолиј Иванович	96
Јегоров Матвеј	68	Пушин Николај Антонович	97
Јоњин Јуриј Љвович	69	Рајевски Николај Николајевич	98
Каракаш Михаил Николајевич	69	Ранхнер Алексеј Борисович	98
Касијан Димитрије	70	Рерих Николај Константинович	99
Керн Кипријан Едуардович	70	Рик Иван Афанасјевич	99
Коваљевски Јуриј Павлович	71	Риковски Иља Иванович	100
Козачински Емануел Александрович	71	Рјурикович Ростислав Михаилович	100
Конев Дмитриј Федорович	72	Родзјанко Михаил Владимирович	100
Корш Татјана Фјодоровна	72	Романович Василиј	101
Косицки Александар Иванович	73	Рудановски Василије	102
Крајински Николај Васиљевич	73	Рудски Игор Андрејевич	102
Краснов Николај Петрович	74	Салтиков Николај Николаевич	103
Крижановски Валеријан Сергејевич	75	Саљников Виктор	103
Куђенов Михаило	75	Самојлов Григориј Иванович	103
Кузенко Василије Јефримијевич	75	Свети Јован Шангајски	104
Кузњецов Константин Константинович	76	Серебрјаков Константин Димитријевич	105
Куљбакин Сјепан Михаилович	76	Скринченко Дмитриј Васиљевич	105
Лажечников Александар Иванович	77	Смирнов Владимир Фјодорович	106
Лапински Михаило Никитич	78	Смирнов Сергеј Николајевич	106
Ласкарев Владимир Дмитријевич	78	Соловјев Александар Василијевич	107
Леонтјев Константин Николајевич	79	Спекторски Евгеније Васиљевич	108
Литвинов Борис Милович	80	Сташевски Валериј Владимирович	108
Лобач Жученко Николај	80	Стебут Александар Иванович	109
Лукомски Виктор Викторович	81	Страховскаја Љубов Гавриловна	109
Мазурин Константин Митрофанович	81	Стрижевски Владимир Иванович	109
Малков Генадиј Николајевич	82	Струве Пјотр Бернгардович	110
Марјашец Јевгениј Семјонович	82	Ступников Василије	111
Мартинов Владимир Емануелович	83	Суворов Максим Терентјевич	111
Матвејев Сергије Димитријевич	83	Тарановски Феодор Васиљевич	111
Махин Фјодор Јевдокимович	84	Тарановски Кирил Фјодорович	112
Мацан Јарослав Григоријевич	84	Тимајев Евегеније Матвејевич	113
Медведев Александар Иванович	85	Титов Феодор Иванович	113
Медведев Ксенија Петровна	85	Ткачов Вјачеслав Матвејевич	114
Мељинков Иван Јустин	86	Толбухин Фјодор Иванович	114
Минцлов Сергеј Рудолфович	87	Трубецки Григориј Николајевич	115
Михневич Данил Николаевич	87	Фармаковски Владимир Игњатович	115
Моргуњенко Николај	87	Федченко Иван Афанасијевич	116
Мошин Владимир Алексисјевич	88	Хартвиг Николај Хенрикович	116
Мусатов Николај	88	Хлитчијев Јаков Матвејевич	117
Навојев Николај Павлович	89	Христић Ксенија Јефимовна	117
Никитин Виктор Михајлович	89	Худовски Иван	118
Олењина Марина Петровна	90	Челноков Михаил Васиљевич	118
Оролов Константин Павлович	90	ЧерњаВСки Павле Иванович	119
Орурк Јосиф Корнилович	90	Черњајев Михаил Григоријевич	119
Острогорски Георгије Александрович	91	Чубков Константин Јефемисјевич	120
Пелех Михаил Спиридонович	92	Шеншин Алексеј Иванович	120
Пеликан Борис Александрович	92	Шеншин Иван Иванович	120
Перестеренко Антонина Лаврова	92	Шчегалов Александар	121
Петин Николај Николајевич	93	Шчербина Григориј Стјепанович	121
	Литература	127	
	Фотографије	135	
	Списак фотографија	151	

ПРЕДГОВОР

Публикација **Руско културно наслеђе у Србији** је резултат рада на пројекту финансираном од стране Руског географског друштва (РГД) током 2018. године. Предлог пројекта предат је на конкурс од стране Развојног центра Руског географског друштва у Србији 21.10.2017. Руско географско друштво је предложени пројекат **Выявление и изучение российского историко-культурного наследия в Республике Сербии** позитивно оценило и финансијски га подржало. На основу тога потписан је међусобни уговор о његовој реализацији (№ 28/2018. од 1.8.2018. године) и за исти је одређен период извршења од 20.7.2018. до 20.7.2019. Обим истраживања је предвидео 100 одредница.

Предлог пројекта истраживања (тема, простор и концепт) мотивисан је већим бројем подстицаја, од којих треба истаћи: а) 100 година од почетка интензивног доласка руских избеглица у Србију (1918–1920), б) 300 година од почетка рада прве руско-српске школе у Сремским Карловцима (1725), в) руско-српски, руски и српски контекст, место и значај обрађени у радовима о интеркултурним садржајима и транскултурним утицајима у обележавању „2018. године – Европске године културног наслеђа” и г) контекст ширих континуираних активности Центра на мапирању, истраживању, сакупљању, чувању и презентовању елемената руског културног наслеђа на простору Србије, српских крајева и Балкана.

У првој фази рада на пројекту, после израде оквирног плана активности, структурирања публикације и формирања редакције, на једном од првих радних састанака израђен је појмовник од око 500 одредница. Овај попис је показао оно што је и саставни део општег, „народног” мишљења о односу између Руса и Срба:

Елементи руског културног наслеђа у Србији појављују се, интензивније, у зрелом средњем веку (ако не фреквентно и континуирано, свакако са снажним и трајним утицајем и свешћу у српском национу о извору, исходишту и самом значењу за колективитет), а њихов најшири одјек манифестовао се „жељом целог једног народа да се одсели у Русију”. У периоду до барока, руско присуство на српским просторима је више метафизичко и духовно, да би управо кроз барок, а изразито и громко у срцу романтизма, када су сви писмени Срби користили руски књижевни језик не само у коренспонденцији, већ и у разговору. Устаничке српске крајеве, бојеве у којима су Руси, раме уз раме са Србима, скидају са плећа отоманске намете, доносе не само етикецију и социјалне односе и обичаје, већ и низ политичких како идеја, тако и односа, који су утицали на судбину српских крајева и српских држава у наредном периоду.

Грађански рат у РИ у српске земље није донео само људе, већ и судбине, науку и културу. Трагедија руског народа је на српским просторима ублажавана не само због системске, ефикасне и беневоолентне интеграције нуждом дошлих, већ због емотивно-духовне споне, која се није мењала чак и када су политички интереси (који су често проглашавани за династичке, па и за државне) били на сасвим супротној страни од братске и пријатељске. Крај II св. рата је глобална, па и руско-српска прекретница, више термилошког и идеолошког, него фактуалног заокрета: чак ни у периоду од 1944. до 1948. и од 1948. надаље, совјетско-југословенски односи не сажимају и не подразумевају руско-српски духовни континуум, премда један део тих односа има изражен совјетски, односно југословенски дух, који се највише одразио на књижевност и архитектуру, а делом и на музику.

Руско-српска духовна, културна, научна и привредна ренесанса, којом су ова два народа ушла у XXI век, довела је, између осталог, и Руско географско друштво у Србију. Када би се обрађивали само појмови који третирају текући период, добила би се публикација солидног обима, испуњена одредницама које показују поменути континуитет од средњег века (до данас). Управо је ова чињеница утицала на одлуку редакције да, у оквиру овог пројекта, направи општи пресек руског културног наслеђа код Срба, а да се одреднице разврстају у три, условно речено, категорије. Те „категирије” су поглавља публикације пред вама: Нематеријално културно наслеђе (27 одредница), Материјално културно наслеђе (42 јединице) и Људи (142 особе).

Сва поглавља могу бити посебни пројекти, односно наставак овог пројекта. Објављене одреднице (211) и одреднице које нису ушле у овај „лексикон” могу се обрадити са више аспеката и презентовати како научној, тако и широј јавности кроз посебне публикације. Основни критеријум даљег разврставања и обраде био би хронолошки, а издање би свакако ваљало да буде двојезично (на српском и на руском).

Извештај о раду и резултатима пројекта поднет је Руском географском друштву крајем 2019. године. Део ексцерпираних грађа приређен је за публикацију „Руско културно наслеђе у Србији” и обухвата 211 одредница, што је мање од 50% потенцијалних појмова. Саставни део публикације су Литература и изабране фотографије. Лексикон је конципиран кроз три поменуте тематске целине, са већим бројем подгрупа, које чине сродни појмови. Одреднице су азбучно поређане у оквиру ових подгрупа, а оне са сложеним називима одређене по азбучном реду кључне речи. Појмови везани за материјално и нематеријално наслеђе обрађени су кроз тематске чланке, а људи кроз биографске одреднице. Тежиште у истраживању и описивању је на појмовима и процесима везаним за територију Србије.

Активности на овом пројекту ће бити настављене у наредном периоду кроз рад Савета Центра, помоћи Руског географског друштва и ангажованих у Центру. Пројекат има услова за даљу разраду, а мрежа сарадника Центра (аутора и истраживача) за даљу афирмацију истраживања ове тематике на простору Балкана, тако да постоји могућност реализације пројекта у Републици Српској (Босна, Херцеговина), Црној Гори и Северној Македонији. У Србији се, уз извесну промену приступа, пројекат може реализовати на мањим територијалним јединицама (на пример Београд, Нови Сад, Шумадија...), са већим нивоом детаљности. Током наредне две-три године број обрађених појмова на територији Србије може бити повећан до 1.000, а постојећи континуирано проверавани, допуњавани и унапређивани. План Центра је да током ове и наредне године објави друго проширено издање ове публикације (350–400 одредница) и да објави посебну публикацију о Русима на Универзитету у Београду.

На пројекту је ангажовано више од 100 сарадника и истраживача, а у публикацији одреднице потписују 53 аутора, који долазе из различитих универзитетских центара и института, архива и музеја, образовних институција, Цркве, Војске... Активно учешће у проспекцији простора Србије узео је и већи број студената Географског факултета Универзитета у Београду, посебно са студијског програма Туризмологија. Руководилац пројекта и уредник публикације је др Мирољуб А. Милинчић, редовни професор Географског факултета Универзитета у Београду и руководиоца Центра Руског географског друштва у Србији.

Центар Руског географског друштва у Србији резултате рада на овом пројекту представља у фебруару 2020. монографском публикацијом **Руско културно наслеђе у Србији**.

Уредник

СКРАЋЕНИЦЕ

I св. рат – Први светски рат
II св. рат – Други светски рат
АВНОЈ – Антифашистичко веће народног ослобођења Југославије
БУ – Београдски Универзитет
Губ. и губ. – губернија
Др и др – доктор
Др. и др. – друго, други
Ин. – иницијали
Ист. и ист. – истоимени, истоимена
ЈАЗУ – Југославенска академија знаности и умјетности
ЈНА – Југословенска народна армија
КЈ – Краљевина Југославија
КПЈ – Комунистичка партија Југославије
КСХС – Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца
НОВЈ – Народно ослободилачка војска Југославије
ОШ – Основна школа
ПМФ – Природно-математички факултет
РГД – Руско географско друштво
РИ – Руска Империја
РНИ – Руски научни институт
РПЦ – Руска Православна Црква
РС – Република Србија
РФ – Руска Федерација
s. a. – sine anno, без године (без датума)
s. l. – sine loco, без места
САД – Сједињене Америчке Државе
САН – Српска академија наука
САЗУ – Словеначка академија знаности и уметности
САНУ – Српска академија наука и уметности
Св. и св. – Свети, свети
СГД – Српско географско друштво
СКА – Српска краљевска академија
СКД – Српско књижевно друштво
СПЦ – Српска православна црква
СРЈ – Савезна Република Југославија
СССР – Савез совјетских социјалистичких република
Ст. и ст. – становник(а)
СУБНОР – Савез удружења бораца Народноослободилачког рата
СУД – Српско учено друштво
СФРЈ – Социјалистичка Федеративна Република Југославија
СЦГ – Државна заједница Србија и Црна Гора
УК – Уједињено Краљевство
УЛУС – Удружење ликовних уметника Србије
ФНРЈ – Федеративна Народна Република Југославија

АУТОРИ ОДРЕДНИЦА

Ин.	Аутор, контакт	Афилијација
В. А.	Владимир Антонијевић vladavreoci@gmail.com	ОШ „Рудовци”, Душана Петровића Шана 4, Рудовци, Лазаревац
М. Б.	др Марија Белиј marija.belij@gmail.com	Географски факултет, Универзитет у Београду, Студентски трг 3/III, Београд
А. Б.	Александар Березнов aleksandar.bereznov@gmail.com	Историјски архив, Трг Светог Саве 1, Краљево
Д. Б.	др Драгомир Бонџић dragomirbondzic@ptt.rs	Институт за савремену историју, Трг Николе Пашића 11, Београд
М. Р. Б.	Мирјана Бонџић mirabondzic@gmail.com	Медицинска школа „Стевица Јовановић”, Пастерова 2, Панчево
И. Б.	Иван Брборић brbazura@gmail.com	Завичајни музеј Жупе, 29. новембар 95, Александровац
Н. М.	Немања Вагић nvagic@gef.bg.ac.rs	Географски факултет, Универзитет у Београду, Студентски трг 3/III, Београд
Б. В.	Божа Васиљевић boza.vas@gmail.com	Милутина Миланковића 172/5, Београд
М. В.	др Миодраг Велојић miodragvelojic@yahoo.com	Тимочки кеј 4, Зајечар
С. В.	др Снежана Вујадиновић vujadinovicsnezana@gmail.com	Географски факултет, Универзитет у Београду, Студентски трг 3/III, Београд
Д. В.	др Данијела Вукоичић daniela.vukoicic@pr.ac.rs	ПМФ, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у К. М, Иве Лоле Рибара 29, К. Митровица
М. Г.	др Мирјана Гајић mir.gajic@gmail.com	Географски факултет, Универзитет у Београду, Студентски трг 3/III, Београд

Д. Г.	др Драгица Гатарић dgataric@gef.bg.ac.rs	Географски факултет, Универзитет у Београду, Студентски трг 3/III, Београд
Р. Г.	др Рајко Голић rgolic@gef.bg.ac.rs	Географски факултет, Универзитет у Београду, Студентски трг 3/III, Београд
В. Г.	Владан Грбовић e.vladann@gmail.com	Географски факултет, Универзитет у Београду, Студентски трг 3/III, Београд
Т. Г.	Татјана Грбовић tanjagrbovic@yahoo.com	Факултет политичких наука, Универзитет у Београду, Јове Илића 165, Београд
О. З. Д.	Оливера З. Дунич rokci@ptt.rs	Кольцовская 31, Воронеж
У. Д.	Урош Дурлевић durlevicuros@gmail.com	Географски факултет, Универзитет у Београду, Студентски трг 3/III, Београд
Ј. Д.	Јована Дурман jovana.durman@gmail.com	Ратина 7з, Краљево
И. Ђ.	Ивана Ђорђевић ivanadj.92@gmail.com	Географски факултет, Универзитет у Београду, Студентски трг 3/III, Београд
М. И.	Милена Ивановић milena.ivanovic.arch@gmail.com	Архитектонски факултет, Универзитет у Београду, Бул. краља Александра 73/II, Београд
Д. Ј-П.	др Дејана Јовановић-Поповић dejana@fb.bg.ac.rs	Факултет безбедности, Универзитет у Београду, Господара Вучића 50, Београд
В. Ј.	др Видојко Јовић vidojko.jovic@rgf.bg.ac.rs	Рударско-геолошки факултет, Универзитет у Београду, Ђушина 7, Београд
Б. К.	Босиљка Кљајић draganasak@gmail.com	Спортска гимназија, Херцега Стјепана 7, Београд
А. М. Л.	Александар Леко leko64@gmail.com	Захумска 7, Београд
А. Л.	др Александар Липковски acal@matf.bg.ac.rs	Математички факултет, Универзитет у Београду, Студентски трг 16, Београд

Д. Л. Д.	др Драгана Лукић-Дацић lukicdacicdragana@gmail.com	Издавачка књижарница Зорана Стојановића, Трг Марије Трандафил 5, Нови Сад
С. М.	др Слободан Макаров slobodan@bio.bg.ac.rs	Биолошки факултет, Универзитет у Београду, Студентски трг 3/II, Београд
М. В. М.	Милица Марчета milica0210@gmail.com	Центар за културу „Лукијан Мушицки”, Новосадска 324, Темерин
М. Б. М.	Маја Мијатов majamijatov@gmail.com	ПМФ, Универзитет у Новом Саду, Трг Доситеја Обрадовића 3, Нови Сад
У. В. М.	Урош В. Милинчић uros.milincic@gmail.com	Географски факултет, Универзитет у Београду, Студентски трг 3/III, Београд
М. А. М.	Мирољуб А. Милинчић mikan@gef.bg.ac.rs	Географски факултет, Универзитет у Београду, Студентски трг 3/III, Београд
Д. М.	Драгана Милованов draganamilovanov67@gmail.com	ОШ „Станислав Сремчевић”, Лазе Маринковића 54, Крагујевац
Љ. М.	Љиљана Михајловић ljilzarevic@gef.bg.ac.rs	Географски факултет, Универзитет у Београду, Студентски трг 3/III, Београд
Б. М.	др Бојана Михајловић bokicagf@gmail.com	Географски факултет, Универзитет у Београду, Студентски трг 3/III, Београд
М. М.	Милан Младеновић www.milanmladenovic@gmail.com	Географски факултет, Универзитет у Београду, Студентски трг 3/III, Београд
Н. Н.	Невена Некић nevenanenan@gmail.com	Географски факултет, Универзитет у Београду, Студентски трг 3/III, Београд
И. Н.	др Иван Новковић inovkovic@gef.bg.ac.rs	Географски факултет, Универзитет у Београду, Студентски трг 3/III, Београд
Д. Н.	др Драган Нешић dragan.nesic@zps.rs	Завод за заштиту природе Србије, Вожда Карађорђа 14, Ниш
Д. О.	мр Драган Обрадовић draganuts@yahoo.com	Географски факултет, Универзитет у Београду, Студентски трг 3/III, Београд

И. П.	др Ивана Пењишевић ivana.penjisevic@pr.ac.rs	ПМФ, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у К. М, Иве Лоле Рибара 29, К. Митровица
Р. П.	др Радован Пилиповић prijan079@gmail.com	Архив Српске Православне Цркве, Краља Петра 2, Београд
Љ. Р.	Љиљана Радоњић lj18101977@gmail.com	Историјски архив, 1. октобра 40, Бела Црква
Д. Р.	Душан Ристић dusan.ristic@pr.ac.rs	ПМФ, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у К. М, Иве Лоле Рибара 29, К. Митровица
М. С.	Мирјана Савић mirjanasavc036@gmail.com	Народни музеј, Трг Светог Саве 2, Краљево
Т. С.	Татијана Сегединчев tatjana.segedincev@suarhiv.co.rs	Историјски архив Суботица, Трг слободе 1/1, Суботица
М. С.	др Микица Сибиновић msibinovic@gef.bg.ac.rs	Географски факултет, Универзитет у Београду, Студентски трг 3/III, Београд
Н. С.	Ненад Станојевић nenad.stanojevic@csu.edu.rs	Центар за стручно усавршавање, Балканска 63, Крушевац
Д. Т.	др Драгутин Тошић tosic@gef.bg.ac.rs	Географски факултет, Универзитет у Београду, Студентски трг 3/III, Београд
Н. Ђ.	др Нина Ђурчић nina.b.curcic@gmail.com	Географски институт „Јован Цвијић”, САНУ, Ђуре Јакшића 9, Београд
Н. Ф.	Немања Филиповић nemanja.filipovic@vsar.edu.rs	Висока школа струковних студија, Јосифа Панчића 11, Аранђеловац
Д. Ш.	др Дејан Шабић dejansabic@yahoo.com	Географски факултет, Универзитет у Београду, Студентски трг 3/III, Београд
В. Ш.	др Велимир Шећеров vsecerov@gef.bg.ac.rs	Географски факултет, Универзитет у Београду, Студентски трг 3/III, Београд

HEMATEPHJAHHO
KULTYPHO HACEEJE

* * *

Волошиново

(45°35'39.53"N; 20°7'51.56"E)

Нови Бечеј

Нови Бечеј, градско насеље и општински центар у Средњобанатском округу (Војводина), 13.133 становника (2011). Као утврђење Castellum de Beche помиње се 1091, а током историје само цивилно насеље често мења име. После II св. рата спаја се са суседним насељем Врањево и носи име Волошиново (1946–'52). Име добија у знак захвалности према совјетским војницима, а посебно официру Волошинову, који је погинуо за време ослобођења града. Споменик совјетским борцима постављен је 1946. у центру града на Тиском кеју. Због промене односа између СССР-а и ФНРЈ, 1952. насељу је враћен стари назив. Сваке године у октобру делегација РФ долази да положи венце.

Д. Г.

Врбовско

(44°58'47.13"N; 20°21'22.22"E)

Падинска Скела, Београд

Физиономски део насеља Падинске Скеле у североисточном делу Града Београда, у перуриурбаном појасу. Налази се 4 km од центра насеља у средишњем делу Панчевачког рита, западно од пута према Зрењанину. Од Београда је удаљено око 25 km. До 1972. има статус самосталног насеља. На згради одељења ОШ „Олга Петров” налази се плоча постављена 1988. у знак сећања на совјетског инжењера **Виктора Викторовича Вербовског** (народни херој Југославије), по коме је место добило име. На Дан победе над фашизмом, ђаци традиционално пишу састав на тему како је њихово место добило назив. У насељу су била и четири споменика у облику пирамиде. Амбасада РФ у Србији је 2006. организовала ексхумацију остатака четворице црвеноармејаца, пренела их у мермерну гробницу и подигла споменик у близини школског дворишта. Од 2015. мештани 9. маја (Дан места) организују манифестацију под називом **Виктор Вербовски**.

Д. Г.

Ковилово

(44°54'34.70"N; 20°25'48.62"E)

Палилула, Београд

Једно од седам насеља градске општине Палилула. Налази се 17 km северно од Београда, у северозападном делу Панчевачког рита. Према попису из 2011. има 920 становника. Настало је од истоименог пољопривредног добра у близини некадашњег сезонског рибарског насеља Гизелхајм, које је основано средином XIX в. Добило је име по совјетском пилоту **Михаилу Ковилову**, чији се авион срушио у атару насеља, приликом ослобађања Београда, 1944. Седамдесетих година ту се налазила и спомен-плоча, али је склоњена пошто је била на неприступачном месту.

Д. Г.

Руско Село

(45°45'29.34"N; 20°34'35.63"E)

Кикинда

Једно од десет насеља административне територије града Кикинде у североисточном делу Баната. Налази се 12 km југоисточно од града и 6 km од границе са Румунијом. По попису (2011) има 2.813 ст. Први познати помен насеља (Oroszi) датира из прве полови-

не XIV в, и старије је од Кикинде. На мађарском Oroszi (Ороси) од речи Orosz (Орос) у значењу Рус (Мало Руско). Има мишљења да је топоним потврда једног од најстаријих трагова насељавања Руса на овом простору. Током историје често мења етничку структуру и назив. У XVI и XVII в. у њему доминантно живе Срби. Током већег дела XVIII в. је напуштено, а 1797. обновљено од стране угарског племића „от Маче и Кишороса”, Србина Павла Чарнојевића. Названо је именом Кишорос (Мало Руско), а користио се и назив Мало Руско Павла Чарнојевића. Оснивач насеља води порекло од лозе којој је припадао и патријарх СПЦ Арсеније Трећи Чарнојевић. Један део фамилије се у ово време, због притиска угарског племства и римокатоличког свештенства, већ био одселио у РИ. Први становници током новог насељавања су били Немци и Румуни, затим германизовани Французи и Мађари. Сви они су као закупци и радници ангажовани на његовим поседима. Павле је већи део живота проживео у овом месту, где је подигао дворца (1823), касарну за офицере и војнике ангажоване на личном обезбеђењу, цркву, парк у енглеском стилу, гробницу и остало. Од 1717. до 1918. има одредницу „мало” (мали). После I св. рата насеље у континуитету носи садашње име. Иконостас и фреске у храму Успења Пресвете Богородице (1935) урадио је мештанин (руски емигрант) **Владимир Зелински**, самоуки сликар. После 83 године живопис су обновили уметници из РФ (град Боровск).

М. А. М. / И. Ђ.

Парк „Александров”

(44°48'35.97"N; 20°27'43.21"E)

Стари град, Београд

Јавни градски парк, оивичен улицама Краља Милана (исток), Косовке девојке (пешачка зона на северу) и Краљице Наталије са комплексом Руски дом (запад). Површине 0,2 ха, са дужом осом по правцу исток–запад. Због пада терена парк је решен каскадно са три терасе, међусобно спојене степеницама. Од 2014. на највишој тераси је споменик цару Николају II Романову. Са јужне стране је некадашња зграда Народне скупштине. Парк је првобитно формиран (1950) на простору некадашње Симићеве куће, односно двора кнезова и краљева Србије крајем XIX и почетком XX в. Дуго је неформално носио име Девојачки парк, по оближњој средњој женској школи (основана 1863) и Девојачкој улици (данас Косовке девојке). Иницијативом Министарства културе Србије и Одлуком (18.4.2017) Скупштине Града Београда добио је име Парк „Александров”. Одлука је донета у знак захвалности и сећања на 64 страдала члана (хор – 34 и плесна група – 30) Руског војног ансамбла „Александров”. Страдали су у авио-несрећи (25.12.2016). Ансамбл „Александров” је до тренутака несреће у Београду имао 11 наступа. Посебан значај има онај из 1999. непосредно после НАТО-бомбардовања Београда и Србије. Пригодним програмом 10.11.2017. свечано је откривена спомен-плоча са новим именом парка. Тим поводом „Александров” је током два дана боравка у Србији имао три наступа (Сава Центар, Музеј Батинске битке и хала Спенс у Новом Саду). Ансамбл има традицију дужу од 90 година и наступе широм света, негујући руску и светску културу.

У. В. М.

Алексеј Степанович Хомјаков „Србима; посланица из Москве”

Дао је велики допринос словенофилском учењу, његовим богословским и филозофским начелима. Са групом истомишљеника (Михаил Погодин, Александер Кошељев, Иван Бјељајев, Николај Јелагин, Јуриј Самарин, Петар Бесонов, Константин Аксаков, Петар Бартењев, Фјодор Чижов, Иван Аксаков) и српским митрополитом Михаилом Јовановићем саставља „Московску посланицу Србима”, братско и православно упозорење српским савременицима који се ослобађају турске окупације. Подсећа на везе Срба и Руса, на заједничко словенско порекло и православну веру. Прва и највећа опасност на коју упозоравају је поноситост, која прати сваку славу. У њој виде узрок човековог и народног пада, те упозоравају да се и у највећој слави мора пазити од заслепљења успехом. Православље је виђено као „зеница духовног ока Срба”. О угледању на друге, западне и неправославне народе, односно о некритичком усвајању туђих обичаја, уређења и правила, говори као о злу које се мора избећи стварањем сопствене идеје. Позива на опрез при усвајању новина. Ослањајући се на православље и словенство, „Московска посланица” саветује Србима да остану доследни себи, да се не угледају на друге и на идеале који им нису блиски. У хришћанском духу, опомиње Србе да негују осећај равноправности и правде међу собом, као и да чувају слободу мишљења. Т. Г.

Московски лазарет

Смедерево (април – новембар 1876)

Руска мобилна болница

Московски лазарет је здравствено-санитетска мисија руског Друштва Црвеног крста која у Смедерву 1876. збрињава и лечи повређене и болесне. Позната је и под називом Руски лазарет, са задатком да помогне у лечењу рањеника током Српско-турског рата. Мисија је формирана у Москви, а технички и медицински је опремљена да истовремено може да прихвати 100 особа. Болничко особље чине добровољци: управник (др Г. Марконет), апотекар, 9 помоћника (студената Медицинско-хирушке академије), два административна службеника и др. Предводи их генерал **Михаило Григоријевич Черњајев**. У договору са владом Србије, одлучено је да се лазарет стационира у Смедереву. По доласку, смешта се у три објекта (згради Општине, основној школи и изнајмљеном неусловном простору). Током периода дужег од три месеца (6.8–26.11.1876) у њему је лечено 1.390 рањених и болесних војника и официра, а помоћ је пружана и пролазним пацијентима (499). По завршетку I српско-турског рата 26.11.1876, мисија престаје са радом, а сва опрема је предата влади Србије, са жељом да се у Смедереву оснује болница под именом „Болница Московских старообредника који примају свештенство” као спомен на догађаје из 1876. године.

М. М.

Руски конзулат у Призрену (1866–1915)

Призрен, као део Старе Србије, током друге половине XIX в. постаје центар у коме се окупљају велике европске силе: дипломатска представништва отварају Аустрија (1856), РИ (1866), Велика Британија (1878) и Италија (1907). Иницијатива и конкретне активности за отварање конзулата потичу од учитеља и власника школе Николе Мусулина. Идеју прихвата знаменити Србин и задужбинар Сима Андрејевић Игуманов, пореклом

ФОТОГРАФИЈЕ

Споменик „Голгота” (Индустријска зона, Бела Црква)	28
Спомен-соба руским кадетима (Бела Црква)	122
Споменик Пушкина у парку Ђирила и Методија (Београд)	123
Споменик Николају II Романову у парку Александров (Београд)	124
Руско гробље (Бела Црква)	125
Споменик Г. С. Шчербини (Косовска Митровица)	126
Споменик Ј. К. Орурку (Варварин)	135
Храм Св. Јована Богослова (Бела Црква)	136
Храм Св. Јована Богослова (Бела Црква)	137
Спомен-соба руским кадетима (Бела Црква)	137
Споменик „Голгота” (Индустријска зона, Бела Црква)	138
Трг руских кадета (Бела Црква)	138
Руско гробље (Бела Црква)	139
Храм Благе Марије (Банстол, Фрушка Гора)	140
Чесма Св. Андреја Првозваног (Сремски Карловци)	140
Споменик грофу С. В. Рагузинском (Сремски Карловци)	141
Споменик барону П. Н. Варнгелу (Сремски Карловци)	141
Гробље ослободилаца Београда (Београд)	142
Споменик црвеноармејцу (Гробље ослободилаца Београда)	142
Спомен-плоча И. А. Стрижову (Гробље ослободилаца Београда)	143
Спомен-плоча Б. З. Финкину (Гробље ослободилаца Београда)	143
Црква Св. Тројице (Београд)	144
Споменик цару Николају II Романову (парк „Александров”, Београд)	144
Железничко гробље (Кикинда)	145
Некадашњи гроб Н. Н. Рајевског (манастир Св. Романа, Ђунис)	145
Споменик руским добровољцима 1876–1877 (Горњи Адровац)	146
Црква Св. Тројице (Горњи Адровац)	146
Руска спомен-црква – капела (Јатарице, Мокра Гора, Чајетина)	147
Споменик генералу Ђ. А. Еменуелу – Руски парк (Вршац)	148
Споменик Црвеноармејцу у Лазарици (Крушевац)	148
Споменик Ј. К. Орурку (Варварин)	149
Споменик борцима Црвене армије на Расини (Крушевац)	149
Споменик совјетским ратним ветеранима (Авала, Београд)	150
Споменик совјетским ратним ветеранима (Авала, Београд)	150

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

930.85(=161.1)(497.11)

316.72(=161.1)(497.11)

РУСКО културно наслеђе у Србији / [уредник Мирољуб А. Милинчић].
- Београд : Центар Руског географског друштва у Србији, 2020 (Александровац
: Еспи студио). - XIV, 152 стр. ; 25 cm

„Публикација је резултат рада на пројекту финансираном од стране Руског
географског друштва (РГД) током конкурсне 2018. године.“ --> предговор.
- Тираж 300. - Скраћенице: стр. XIV. - Библиографија: стр. 152.

ISBN 978-86-81734-00-1

а) Руси -- Културна историја -- Србија

COBISS.SR-ID 283126540